

NÉPÚJSÁG

A természet kalendáriuma

CXLVIII.

Április 24. Európa szerte tavaszkezdet. A rómaiak **Palilia** napján a pásztorok kisépérték az istállókat, meghintették vízbe mártott babérággal, és a szalmatűz füstjével megfüstölték magukat s jószágukat. A tűzön a nyáját is áthajtották, maguk háromszor ugrottak át rajta, hogy a boszorkányok rontását elkerüljék. Áldozatot mutattak be, majd kezét mostak a reggeli harmatban, a föld erejében.

Az egyház sárkányölő Szent György névünnepét tette erre a napra. A hiedelmek és a népszokások azonban nem a szentre, hanem a római pásztorünnep rítusaira emlékeztetnek.

Szent György-nap után kalapáccsal sem lehet visszaverni a füvet.

- tarja a mondás, sőt szárba szökkenőben a búza.

Ha Szent György napján a varjú elbújhat a vetésben, jó termés lesz.

Szent György katona volt, az egyiptomi koptok legfontosabb védőszentje. A férfiaság és lovagi önzetlenség jelképe a Szent Koronán is megjelenik. Szent István zászlóin Szent György és Szent Márton képe volt. Károly Róbert 1326-ban megalapította a Szent György lovagrendet, amelyet Zsigmond Sárkányrend néven újított meg. Anglia védőszentje is Szent György, sőt róla kapta nevét Grúzia is: Georgia.

A Kolozsvári testvérek világhírű lovasszobra is őt ábrázolja.

Nálunk és a szomszéd népeknél egyformán e napon történt az állatok első kihajtása, amely leggyakrabban zöldággal történt, a hit szerint ez az állatok gyarapodását szolgálja. A nyírfa vagy rózsafaággal történő kihajtás rontáselhárító. A marha kapuba fektetett láncon át hajtása országszerte általános volt, de gyakori volt a fejszén, ekevason, tojáson, vagy éppen a gazdasszony kötényén való áthajtás. Zöld ágat tettek ajtóra, kapura; seprűt, sőt, gatyamadzagot a küszöbre; fokhagymát a marha szarvára. A tehén és tejrontó boszorkányok ellen kakukkfűvel füstölték vagy forrázták ki a tejesevényeket. Az aznapi harmattal pogácsát sütöttek, s azt a tejelőállatokkal etették fel. Szent György naphoz kapcsolódik a mennydörgéshez fűződő hiedelem is, miszerint:

Szent György-napi dörgés, jó bortermés.

Némely vidéken az ilyentájt virágzó gyógynövényt, az odvas keltikét nevezik Szent György búzának. Máshelyt úgy tartották, hogy a páfrány virága Szent György éjszakáján nyílik ki néhány percre; aki akkor leszakítja, minden állat nyelvét megéri. (Csakhogy a páfrálynak nincs virága...)

Rákövetkező nap Márk evangélistáé. A Márk napi búzaszentelés antik hagyományokat őriz. Rómában a körmenet után áldozatot mutattak be **Robigus** istennek, hogy védje a vetést a rozsdabetegségektől. Nagy Konstantin óta keresztény ünnep. Néhol még dívik, hogy a pap a hívekkel kivonul a földekre és megáldja a zöld vetést. A Márk napi szentelt búzát betegségek ellen ember, állat eledelébe keverték, jó termés érdekében a szántóföld négy sarkába ásták el.

*Ha Márk napján megszólal a pacsirta s a béka, jó termést várhatsz,
Ellenben ha hallgat a fülemüle, akkor változékony lesz a tavasz.*

1744. április 25-én halt meg Anders Celsius svéd csillagász, fizikus és geodéta. Maupertiuszal együtt a francia állam megbízásából meghatározta a Föld délkörének pontos hosszát, csillagászként a Jupiter holdjaira vonatkozó megfigyelései fontosak. Neki köszönhetjük a hőmérőt: a víz fagyás és olvadáspontja közti hőmérsékletkülönbséget száz egyenlő részre osztotta. Hőmérőjén azonban a kisebb számok jelezték a melegedést. Vagyis a víz 100 fokon fagyott és 0 fokon forrott fel. Csak halála után fordították meg a skálát.

Hazájában tavaszköszöntő április utolsó napja. **Valborg** napján óriási máglyákat gyújtanak, lehetőleg tágas téren. *Mesélik, hogy régen gyakorlati haszna volt a tűzrakásnak. A legelő közepére összehordták a szanaszét heverő ágakat, s alágyújtottak, majd nagy rikoltozásba fogtak. A kósza vadak: hiúzok, medvék, rókák, rozsomákok és farkasok messzire menekültek ettől, s ezután már nyugodtan ki lehetett csapni legelni a csordát. Manapság is ilyenkor égetik el az ősz óta felgyűlt kerti szemetet, a kiszolgált karácsonyfát, valamint a rakás alján békésen hibernáló sündisznókat. Hajdanán boszorkák visitását vélték hallani a máglya alá szorult szerencsétlen állatkák halálsikolyában.* - írja **Veress Mária-Magdolna** Svédországban élő biológus.

1891. április 26-án születet Ágyán **Olosz Lajos**. Jogászként Kisjenőn élte le élete nagy részét. Az **Erdélyi Helikon** alapító tagját mély barátság fűzte Reményik Sándorhoz és Áprily Lajoshoz. Értő természetszeretetről tanúskodik **Kibontott rügye** 1927-ből.

*A távoli hegyek azúrkékek.
A tócsák lilák és hamvasok.
Hattyúprémüket vetközni kezdi
mogorva, néma havasok.
A Körös-part alján illat kúszik,
májusok éretlen, kora földszaga.
Leánymellű, feszes rügyeket
ragyogtat az alkonyatban
az aranygallyú bükk
és a keserű nedvű orgona.
Titkot keresőn egy rügyet kibontok.
...a megölhetetlen,
istenerejű élet éber szívével várja
kóborló tavaszok hűségeseen megtérő szavát.
Eldajkálom kezem fején
az élet parányi ágyát,...
Kiterítem a zöld levélke
leheletkönnyű fátylát,
és eltakarom téli lelkem
ijesztő éjszakáját.*

Zöld virradat reményében maradok kiváló tisztelettel:

Kiss Székely Zoltán

Kelt 2015-ben, Szent György napján

1. ábra Leánymellű, feszes rügyek várják kóborló tavaszok hűségesen megtérő szavát

2. ábra Szent György búza ritka kárminpiros változata Torockóról